

Pető Györgyi

Sokszínű

IRODALOM munkafüzet

6

Balassi Bálint:

Nehéz emelkedni, ha követni
erőszakkal helyesítést. A holdat
szorítod ki. A magyart szerényen
* kacsintnak fel, hogy az állásodon
rási a szerelmesei!

Balassi Bálint HOGY JUDIT

1. Ötvenkét év
túladdad a világ
nádhoz, annál
az akkori leány
török, itáliai
mészáros a vers
2. szorítottál a vers
kandor, a vers
forma, költészet
3. állomások, állás

Tudod-e?
Balassi Bálint ritka
nyelvhasználó.
Anyanyelven kívül
nyolc nyelven
beszél.

4. balass - találm

a török Gerelem
E világ sem kedj
Nálad nélkül, szép
Ki alkoss most ént
Egészszeggett, esdes
En his szívem vidám
Lehetem edes, ki tudj
Te vagy minden boldog
Veled leten alkotásom?
En drágalatos palánom,
Jó ibatú piros rózsám,
Gyönyörű szép ki, violám!
Ej, sokig, szép ki, violám!
Feltámasz napom fényed,
Szemöldök fekete szőnye,
Két szemem világos fénye,
Ej, éli, életem reménye!
Szerelmedben meggyúlt szívem
Csak légedet óhajt lelkem,
En szívem, lelkem, szerelmem,
Gúvöz légy, én fejelelmem!
Julánra hogy találek?
Örömbenben így köszönek,
Térdet-féjet neki hátak,
Kin ő csak elmosolyodék.

1. Kik a vers szereplői? Milyen az egymáshoz való viszonyuk?
2. Keresd meg azokat a sorokat, amelyek arra utalnak, hogy ez egy szerelmi vallomási!
3. Milyen udvarias köszöntési formákat találasz a költeményben? Milyen helyzetben hangoznak el?
4. Miben különbözik a záró versszak az előzőektől?
5. Mi mutatja, hogy a találkozás a múltban történt?

194

192

190

Pető Györgyi

Sokszínű

ÍRODALOM

munkafüzet

6

Hatodik, változatlan kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2019

Kedves Diákok!

6. osztályban tovább folytatjátok a barangolást az irodalom sokszínű világában. Ehhez nyújt segítséget a tankönyvhöz kapcsolódó munkafüzet.

A munkafüzet sokoldalúan dolgozza fel az egyes témákat. A szövegértési kérdések az adott tananyagrészhöz kötődnek, ugyanakkor érdekes, új információkat is tartalmaznak. A feladatok egy része a tanulnivaló leglényegesebb elemeire irányul, így megoldásuk elősegíti a tananyag elmélyülését. Találhattok még a tanultak rendszerezését elősegítő feladatokat (pl. táblázatokat), illetve olyanokat, amelyek a tanulási folyamatot könnyítik meg (pl. vázlatírás). Előfordul majd, hogy kutatómunkát kell végeznetek. Keressétek a könyvtárban vagy az interneten! Sokszor a mű eltérő módon való feldolgozása vagy a folytatás megírása a feladat. Ezek esetében bátran használhatjátok a fantáziátokat. Az íráskészség mellett fontos, hogy minél pontosabban és könnyebben tudjatok szóban is megnyilvánulni. A feladatok között idén is találkozhattok számos játékos feladvánnyal, rejtvényvel. Az egy-egy jelenet előadását kérő feladatoknál pedig kipróbálhatjátok színészi képességeiteket is. A munkafüzet a vitatkozás, érvelés fejlesztésére is lehetőséget nyújt. A megoldáshoz sokszor csoportban kell dolgoznotok, a közös munka egymás segítségével, a különböző vélemények meghallgatásával oldható meg. Fontos, hogy odafigyeljetek egymásra!

Mindezeknek köszönhetően reméljük, hogy ez a valóban sokszínű munkafüzet hasznos társatok lesz idei irodalmi tanulmányaitok során, és hozzásegít benneteket, hogy minél jobban megszeressétek a könyveket és az olvasást.

Jó munkát kívánok Nektek!

A szerző

MONDÁK, BALLADÁK, MÍTOSZOK

Csörsz és Délibáb

1. Olvasd el a következő szöveget, és válaszolj a kérdésekre!

Az egyik verzió szerint Rád király valamelyik nyugati királyhoz akarta adni leányát, ám ezt nem mondhatta meg egyenesen Csörsz királynak, így azzal tért ki, hogy megfogadta, annak adja a lányt, aki hajón érkezik érte. [...] Másik változat szerint maga Délibáb jelentette ki, hogy csak olyan kérőhöz megy feleségül, aki hajón érkezik érte, hogy magával vigye.

Az avarok királya nem jött zavarba a feltételtől: összeszedte népét, és a Duna–Tisza közén egy hatalmas árkot ásatott, mellyel a két folyót akarta összekötni, hogy teljesíthesse a frigy feltételét. [...] Csörsz a munkát kíméletlenül sűrgette, így egy Jákó nevű lantost is elszakított felesége gyermekágyától. Jákó az embertelen eljárás miatt megátkozta Csörsz királyt, és arra kérte Hadurt [istenség], hogy gyermeke legyen megbosszulója. Idő múltán Jákó gyermeke, Dósa apja lantjával kezében barangolt a vidéken, miközben találkozott öreg apjával, Jákóval, aki elbeszélte a hosszú évek szenvedéseit. Erre Dósa haragra gyúlt, és atyja csákányával agyonütötte az éppen arra lovagló Csörsz királyt. Az árok építése abbamaradt, de a nép megmentőinek neve Jákóhalma és Dózsa községek elnevezésében ma is él.

(Csuták János: *Mi az a „Cseszárka”?*)

a) Mi az árok elkészítésének oka?

.....
.....

b) Mi volt Jákó foglalkozása?

c) Miért átkozta meg Csörsz királyt?

.....
.....

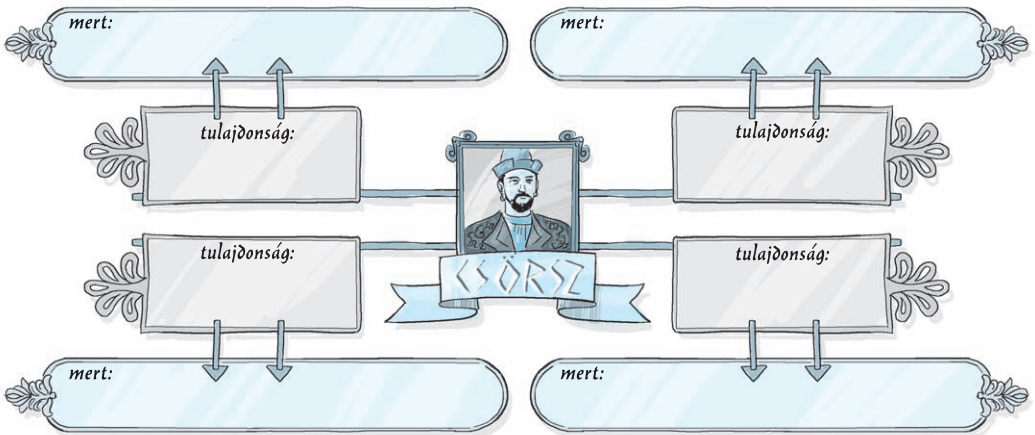
d) Hogyan teljesedett be az átok?

.....
.....

e) Milyen új motívumokkal bővült Csörsz története?

.....
.....

2. Jellemezd Csörsz királyt az ábra alapján!

3. Fogalmazzatok igaz-hamis állításokat a mondáról társaitoknak! Hasonlítsátok össze a kész munkákat!

Igaz

Hamis

.....
.....
.....
.....

4. a) *Ki sokba fog, keveset végez* – tartja a mondás. Bizonyítsd ezt Csörsz tettein keresztül!

.....

.....

.....

b) Gyűjts közmondásokat a munkáról!

.....

.....

.....

c) Nézz utána, mit jelent a „sziszifuszi munka” kifejezés!

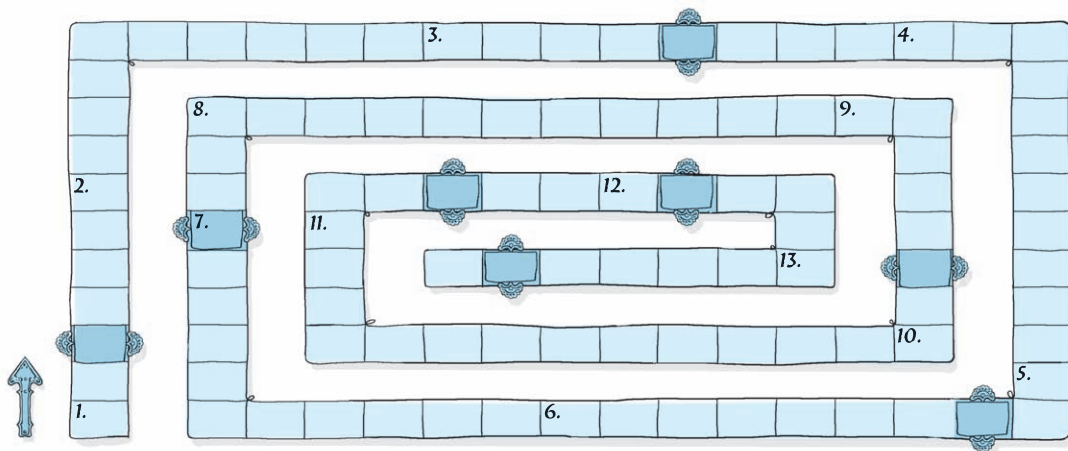
.....

5. Készíts a füzetedbe illusztrációt a történethez!

6. Folytasd a mondát! Meséld el saját szavaiddal, mi történt Délibábbal Csörsz halála után!

7. Töltsétek ki a csigavonalas rejtvényt! (A szavak első betűje kerüljön a megfelelő számított négyzetbe!) Olvassátok össze a kiemelt betűket!

1. A királyuk Csörsz.	8. Az avarok ellenfelei.
2. A monda egyik fajtája.	9. Csörsz szerelme.
3. Csörsz jelzője.	10. Ilyen alkotás a monda is.
4. Ebben lakik Csörsz.	11. Az ároképítő király.
5. Rád külső tulajdonsága.	12. A <i>Csörsz és Délibáb</i> műfaja.
6. A két folyó, amelyet a vízi út összeköt.	13. Ez ütötte le lováról az ároképítő királyt.
7. A langobárd király neve.	

Arany János: Rege a csodaszarvasról

1. A magyar néphagyomány többféle módon is megőrizte a csodaszarvas történetét. Olvasd el a következő szövegrészeket, majd válaszolj a kérdésekre!

„Szent László király, mikor ama Gejza testvérel a Duna mellett harcolt, látott bizony egy sötét, mocsaras vidék szélén egy lángoló agancsú, csodaszép fehér szarvast, minek szemei az végtelen múltnak az ajtajai, testén az ég abroszainak csillagai mutatták a múltból jövőbe vezető utat. Minekutána meglátta azt Szent László, a jó királyunk, a csodaállat megállt, de csak egy percre, még a szemeik találkoznak, majd hatalmas fényrel a Dunába merült.”

„Szent László, az, aki lovagja, királya és szentje is a jó magyaroknak, nagy harcok közepette ott a Duna mellett látott ám egy csodaszarvast, kinek fénylő testénél csak lángoló agancsai voltak fényesebbek. Mint csodaszép élő gyertyatartó lángolt bele az ott a magyar égbe. Meglátta ez állatot jó magyar királyunk, és már tudta is dolgát, és világára vitte az magyarok dolgát.”

(Gönczi Tamás: *Szent László és a magyar csodaszarvas*
– néphagyományból megőrzött változatok)

- a) Ki találkozott a csodaszarvassal?
- b) Kinek a nevét említi még az elbeszélő?
- c) Milyen hasonlóság van a két szövegváltozatban?

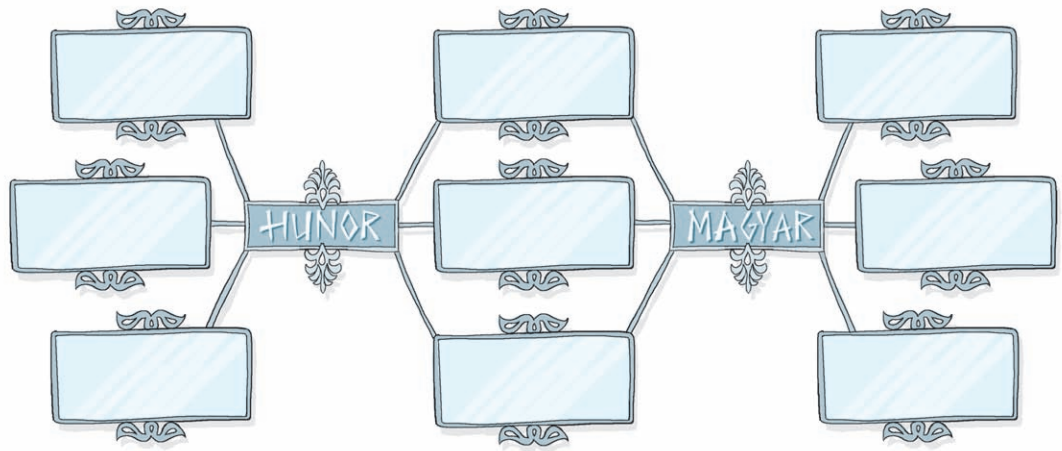
.....

.....

.....

- d) Miért volt meghatározó a király számára, hogy megjelent előtte a szarvas?
-
-

2. Milyen jellemző szavakkal mutatnád be a két testvért? Írd a megfelelő téglalapba!

3. Említs olyan testvérpárt, akik szintén arról híresek, hogy új hazát alapítottak!

Melyik nép mitológiájában találkoztál velük?

4. Arany csodaszarvasregéjében három fontos elem bukkan fel. Egészítsd ki a mondatokat a megfelelő szavakkal!

- Két fiútestvér elhagyja régi, új alapít.
- Eltűnő, majd felbukkanó vezetni nyomra őket.
- A terület benépesítése elrablásával történik.

5. Magyart kínozza a honvág. Hunor azonban meggyőzi testvérét, hogy telepedjenek le. Játsszátok el a párbeszédüket!

6. Alkossatok csoportokat! Készítsetek idegenforgalmi reklámot Hunor és Magyar új lakhelyéről! Használjátok fel Arany János leírását, de alkalmazkodjatok a mai viszonyokhoz is! Rajzoljatok plakátot is a reklámhoz a füzetetekbe!

.....

.....

.....

.....

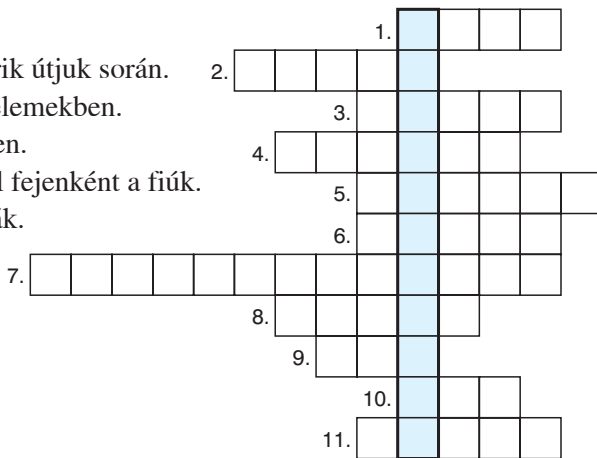
.....

.....

7. Fejtsd meg a keresztrejtvényt, és megtudod, mi a költemény műfaja!

Meghatározások:

1. Hunor és Magyar anyja.
2. Az ő lányait rabolják el a fiúk.
3. A vadászok ezt a tengert is elérik útjuk során.
4. A mondák bővelkednek ilyen elemekben.
5. Ismétlődő sorok a költeményben.
6. Ennyi leventét vittek magukkal fejenként a fiúk.
7. Ilyen módon terjedtek a mondák.
8. A költemény rímszerkezete.
9. Hunortól származtatott nép.
10. A vadászat során érintett folyó.
11. Hős, vitéz.

Megfejtés:

8. Nézz utána, ki volt Aeneas [éneász]! Hogyan köthető az ő története Hunor és Magyar tetteihez?

.....

.....

.....

.....

ARANY JÁNOS: TOLDI

Első ének

1. A *Toldi* énekei gyakran természeti képekkel kezdődnek. Gyűjtsd ki csoportosítva a tájra jellemző kifejezéseket!

Évszak, napszak, helyszín	Tárgyak, személyek, állatok	Hangok	Színek

Hogyan képzeld el a tájat a leírás után? Rajzold le a füzetedbe!

2. Készítsd el Miklós jellemzését! Egészítsd ki a következő hiányos mondatokat a műből vett idézetekkel!

Miklós fiatal, mert

Miklós erős, mert

Miklós álmodozó, mert

Miklós haragos, mert

3. a) Kukorica Jancsi is találkozott katonákkal útja során. Figyeld meg, hogyan szólították meg Jancsit és Miklóst! Mi a különbség a két magatartásmód között?

„Hé paraszt! Melyik út megyen itt Budára?”

Kérdi Laczfi hetykén, csak amúgy félvállra [...].

(Arany János: *Toldi*)

„Vigyázz, földi! Bizony rálépsz a fejedre...”

Mi az ördögért vagy úgy a bűnnek eredve?”

(Petőfi Sándor: *János vitéz*)

.....

.....

.....

b) Írj megszólításokat barátaidhoz, szüleidhez, tanáraidhoz! Miért különböznek ezek a megszólítások?

Barátok	Tanárok	Szülők

.....

4. a) Milyen költői eszközök érzékeltetik Miklós lelkiállapotát a műben?

.....

b) Arany János *Párviadal* című versében szintén megjelenik a bika képe. Állapítsd meg, hogyan kapcsolható ez a *Toldi* hasonlatához!

„Kinek szarvat ád az isten,

Vívni ösztönt is nyere;

A komort* is hajtja mindjár' [...].”

(* Így nevezik a fiatal bikát – A. J. jegyzete)

.....

.....

c) Egészítsd ki a következő állathasonlatokat a megfelelő állat nevével! Ha valamit nem tudsz, nézz utána!

Gyáva, mint a Fürge, mint a

Ritka, mint a

5. A Budára tartó Laczfi beszámolt az ifjú legényről a királynak. Mit mondhatott? Készítsd el a párbeszédüket!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TARTALOM

MONDÁK, BALLADÁK, MÍTOSZOK	ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNY, REGÉNYEK
<i>Csörsz és Délibáb</i> 4	Fazekas Mihály: <i>Lúdas Matyi</i> 67
Arany János: <i>Rege a csodaszarvasról</i> . 6	Defoe: <i>Robinson</i> 70
<i>Csanád</i> 9	Gion Nándor: <i>Postarablók</i> 72
<i>Zotmund</i> 14	Nógrádi Gábor: <i>Petepite</i> 74
Történetek Szent László királyról 16	Gárdonyi Géza: EGRI CSILLAGOK
<i>A csóri boszorkány</i> 18	<i>Első rész. Hol terem a magyar vitéz? ..</i> 77
<i>Kőműves Kelemenné</i> 20	<i>Második rész. Oda Buda!</i> 80
Arany János: <i>Mátyás anyja</i> 22	<i>Harmadik rész. A rab oroszlán</i> 82
Vörösmarty Mihály: <i>Szép Ilonka</i> 25	<i>Negyedik rész. Eger veszedelme</i> 84
Arany János: <i>A walesi bárdok</i> 27	<i>Ötödik rész. Holdfogyatkozás</i> 86
<i>Héraklész</i> 30	Összefoglaló feladatok 87
<i>Dávid és Góliát</i> 32	
Összefoglaló feladatok 34	
	VERSEK
Arany János: TOLDI	Janus Pannonius: <i>Pannónia dicsérete</i> 89
<i>Első ének</i> 40	Balassi Bálint: <i>Hogy Juliára találá, így köszöne neki</i> 90
<i>Második ének</i> 42	Csokonai Vitéz Mihály: <i>A Reményhez</i> 93
<i>Harmadik ének</i> 44	Csokonai Vitéz Mihály: <i>Zsugori Uram</i> 95
<i>Negyedik ének</i> 46	Petőfi Sándor: <i>Hozzá</i> 97
<i>Ötödik ének</i> 47	Rimbaud: <i>A kenyér-lesők</i> 98
<i>Hatodik ének</i> 50	József Attila: <i>Altató</i> 99
<i>Hetedik ének</i> 51	Radnóti Miklós: <i>Virágének</i> 101
<i>Nyolcadik ének</i> 54	Áprily Lajos: <i>Március</i> 103
<i>Kilencedik ének</i> 55	Nemes Nagy Ágnes: <i>Tavaszi felhők</i> ... 105
<i>Tizedik ének</i> 57	Márai Sándor: <i>Hol vagyok?</i> 106
<i>Tizenegyedik ének</i> 59	Varró Dániel: <i>Email</i> 108
<i>Tizenkettedik ének</i> 61	Összefoglaló feladatok 109
Összefoglaló feladatok 63	

Kiadja a Mozaik Kiadó, 6723 Szeged, Debreceni u. 3/B, Tel.: (62) 470-101, Fax: (62) 554-666

E-mail: kiado@mozaik.info.hu • Honlap: www.mozaik.info.hu

Felelős kiadó: Török Zoltán • Műszaki szerkesztő: Vass Tibor

Készült a Dürer Nyomda Kft.-ben, Gyulán • Felelős vezető: Aggod István

Terjedelem: 10,01 (A/5) ív • Tömeg: 178 g • 2019. augusztus • Raktári szám: MS-2348U